

Barne[®] Hartu

Adinekoentzako gizarte
inklusibo baterantz

**Bizitzan zehar inklusioa
sustatzeko oinarriak eta
proposamenak**

Matia Instituto

Sara Marsillas

Elena del Barrio

Penélope Castejón

Pura Díaz-Veiga

Koordinazioa: Pura Díaz-Veiga

Proiektuaren kudeaketa: Penelope Castejón

Egilearen erregistro kodea: 2104097458015

Licencia Creative Commons: Attribution,
Non commercial, No Derivate Work

Urtarrila 2021

EDUKIA

1. SARRERA	5
2. GIZARTE-BAZTERKETAREN PLANGINTZA GIDATU BEHAR DUTEN PRINTZIOIOAK	7
2.1. Dimentsio-aniztasuna	7
2.2. Integraltasuna	7
2.3. Bizi-mailaren ibilbidea	7
2.4. Pertsonalizazioa	9
2.5. Partaidetza	9
3. IKERKETA ETA EKINTZARAKO IBILBIDEAK	11
3.1. Ikerketa eta ezagutzaren sorkuntza sustatzeko proposamenak	11
3.2. Zahartzen ari diren pertsonentzako ekintza-proposamenak	12
▪ Gaitasun pertsonalen garapena sustatzea	12
▪ Ingurune eta komunitate seguru eta irigarriak sustatzea	13
▪ Gizarte-ingurune inklusiboak sustatzea	14
3.3. Zahartzen ari diren eta bazterketa-egoeran dauden pertsonentzako ekintza-proposamenak	15
▪ Arreta-eredua berriz diseinatzea	15
▪ Praktika eta ingurune inklusiboak sustatzeko prebentzioa eta esku-hartzea	16

01

SARRERA

1. SARRERA

Proiektu honen garapenari esker, Gipuzkoako gizarte-bazterketaren esanahia bi ikuspegitatik aztertu ahal izan da: zahartzen ari diren pertsonena eta bizitzako etapa horretatik gertu dauden gizarte-bazterketako pertsonena.

Azterlan honek adinekoen gizarte-bazterketaren izaera konplexua eta dimentsio anitzekoa berresten du; izan ere, azterlanean parte hartzen dutenen egoera ezarririk dimentsioetan deskribatzeaz gain, haien eta gaitasun pertsonal desberdinen arteko erlazioa erakusten du.

Horrela, azterlan kuantitatiboan identifikatutako aurkikuntzei esker, Gipuzkoako 60 urtetik gorako biztanleriaren egoeraren erradiografia lortu ahal izan dugu, zahartzean gizarte-bazterketari lotutako dimentsioei dagokienez.

Bestalde, gizarte-bazterketako baliabideen erabiltzaileekin egindako azterketa kualitatiboak lagundu digu ulertzen pertsona horiek beren nortasunari, harreman-eremuari eta zahartze-prozesuaren proiektioari dagokienez dituzten autopertzepzioak.

Hori guztia oinarri hartuta, proiektuaren atal honetan hainbat proposamen eskaini nahi dira zahartze-prozesua errazteko, gizarte-bazterketari buruzko bi ikuspegi desberdin horietatik.

Jarraian adierazten diren proposamenak BarnerHartu azterlanetik eratorritako aurkikuntzetan eta zahartzearekin lotutako gizarte-bazterketaren azterketari buruzko dokumentuen berrikuspenean eta azterketan oinarritzen dira.

Horiek guztiak bazterketaren fenomenoaren ezaugarri diren ikuspegi multi-dimentsional eta dinamikotik landuta daude, eta, beraz, eskaintzen diren proposamenak, zahartzeari buruzko azterlanetan oinarrituta egon arren, biztanleria-sektore guztiei aplikatu dakizkieke eta baliagarriak izan daitezke.

02

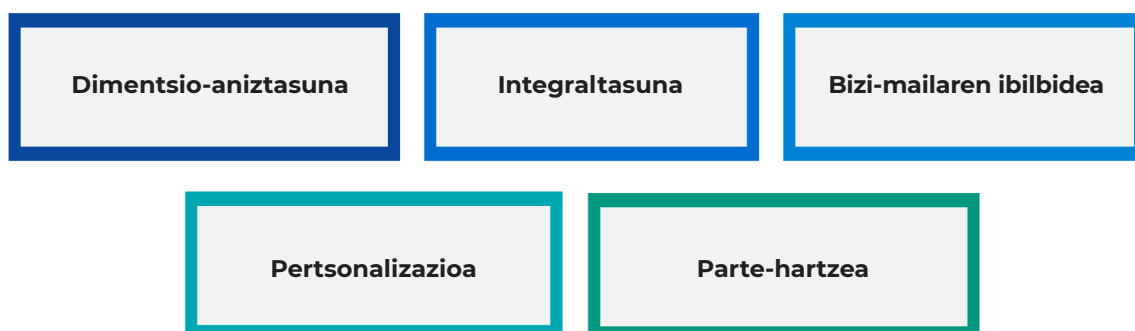
GIZARTE-BAZTERKETAREN PLANGINTZA GIDATU BEHAR DUTEN PRINTZPIOAK

2. GIZARTE-BAZTERKETAREN PLANGINTZA GIDATU BEHAR DUTEN PRINTZIOIOAK

Adinekoen gizarte-bazterketari buruzko estrategia bat diseinatzeko abiapuntu gisa, plangintza ororen balioak eta filosofia definitzen saiatzen diren eta adinekoen gizarteratzea sustatzeko zuzeneko ondorioak dituzten printzipio-multzo bat ezartzen da.

Hona hemen printzipio horiek:

2.1. DIMENTSIO-ANIZTASUNA

Pobreziaren eta gizarte-bazterketaren arriskuaren neurria finantza-baliabideak eta baliabide materialak baztertzean eta etxeak lan-merkatuaren esparruan baztertzean oinarritu da nagusiki, eta bi alderdi horiek neurri batean baino ez dute argitzen adinekoen gizarte-bazterketa.

Zahartzearen ikuspegitik, ordaindutako lana funtsezkoa da bazterketari aurre egiteko, baina ez modu eskusiboan. Ildo horretan, hainbat lanek erakusten dute adinekoen gizarte-bazterketa baliabide finantzario eta materialen bazterketatik harago doala, eta beste baliabide-mota batzuei ere arreta eskaini behar zaiela. Adibidez, komunitatean bete-betean parte hartzea, harreman-sareak, etxebizitzaren eta haren ingurunearen ezaugarriak eta komunitate-zerbitzuak, besteak beste. Gainera, garrantzitsutzat jotzen da diskriminazioa sustatzen duten alderdiak kontuan hartzea, hala nola jarrera edadistak edo adin kronologikoan oinarritutako politikak. Beraz, zahartzaroaren gizarte-bazterketa kontzeptu bat da, eta, horri heltzeko, dimentsio anitz hartu behar dira kontuan.

2.2. INTEGRALTASUNA

Adinekoen gizarte-bazterketaren izaera konplexua dela eta, politika koordinatua behar da, politiken eremuen arteko gurutzaketa eta lankidetzak egon dadin. Izan ere, adinekoen gizarte-bazterketa murrizteak arrakasta txikiagoa izan lezake bazterketaren dimentsioen arteko erlazioei heldu gabe.

Ildo horretan, tokiko politika eta esku-hartze koordinatuak behar dira, ebidentzietan oinarrituak, zahartzaroko desberdintasunei heltzeko eta adinekoen gizarte-bazterketaren aurka borrokatzeko. Garrantzitsua da politika eta esku-hartze horiek onartzea bai adineko biztanleen aniztasuna, bai zahartzaroaren gizarte-bazterketako kategorien aldaketa eta haren ezaugarri diren dimentsio-aniztasuna. Merkatu-aukerak, ongizate-prestazioak, gizarte-ehuna, auzo-testuinguruak eta haien hainbat konbinazio adinekoen gizarte-bazterketaren aurka borrokatzeko bide potentzialak dira. Ondorioz, auzoek eta komunitateek bide desberdinak dituzte, eta asko ikas daiteke desberdintasunen eta gizarte-bazterketaren tratamenduan arrakasta duten beste udalerri edo ingurune batzuetatik.

2.3. BIZI-MAILAREN IBILBIDEA

Zahartzearekin lotutako gizarte-bazterketari heltzeko politikei bizi-zikloaren ikuspegitik heldu behar zaie, eta horrek esan nahi du adinekoen gizarte-bazterketaren aurkako borroka bizitzan zehar bazterketaren aurkako prebentzioarekin eta borrokarekin hasten dela.

Bizitza aukera gutxiagorekin hasten duten pertsonak (esate baterako, hezkuntza-errendimendu txikiko pertsonak eta osasun-arazoak dituzten gazteak) desabantailak pilatzeko joera dute, eta litekeena da heldu bihurtzea hezkuntzarik, enplegurik edo gaikuntzarik gabe. Bereziki, hezkuntza-sistematik eta lan-merkatutik kanpo dauden gazte helduek gizarte-bazterketa jasateko arrisku handia dutela erakusten dute. Era berean, lan-historia irregularrak epe luzerako eragina du bizitzako ondorengo hainbat alderditan, hala nola finantza-ongizatean, osasunean eta gizarte-laguntzan eta gizarte-loturan, eta haiek guztiek zahartzaroan gizarte-bazterketako arriskua areagotzen dute. Argi dago bizitzaren etapa desberdinetako desabantailak lotuta daudela eta, beraz, bizitzaren ibilbideari begirako ekintzak behar direla. Gainera, bizitzaren ibilbidearekiko sentikorra den politika batek onartzen du trantsizioek eta gertaerek funtsezko eragina dutela etorkizuneko bizitzako gizarte-bazterketan. Ondorioz, gizarte-politikak ere bizitza osoan gizarte-bazterketako arriskueta bideratuta egon behar du.

2.4. PERTSONALIZAZIOA

Adinekoen gizarte-bazterketaren izaera askotarikoa eta konplexua dela eta, arretak integratzailea, integrala eta koordinatua izateaz gain, pertsonalizatua ere izan behar du.

Ezaugarri hori bereziki garrantzitsua da bazterketa ezaugarri duten bizi-ibilbideei lotutako baliabide pertsonal eta sozial mugatuak dituzten pertsonen kasuan. Ikuspegi horretatik, lehenik eta behin, kontua ez da bazterketa-egoeran dauden pertsonentzako baliabideak sortzea, baizik eta pertsona bakoitzari bere nortasuna eraikitzeke eta bizi-proiektua ahalik eta modu normalizatu eta osasuntsuenean garatzeko aukera emango dioten laguntzak edo baliabideak identifikatzea.

2.5. PARTAIDETZA

Ingurune inklusiboak sortzeko, ezinbestekoa da ingurune horietan bizi direnek parte hartzea. Zahartze aktiboaren paradigma pixkanaka garatu ahala, agerian geratu da zeinen garrantzitsua eta onuragarria den adinekoek parte hartzea, ez bakarrik haiengan eragin zuzena duten ekintzak identifikatzeko eta martxan jartzeko, baizik eta baita adin guztietako pertsonen bizi-baldintzak hobetzen dituzten ekintzak ere. Parte-hartzea gizarteratzea sustatzeko gakoetako bat da, erabakiak banaka hartzeko autonomiatik hasi eta gizartearen erabateko herritartasuna izateraino.

03

IKERKETA ETA EKINTZARAKO IBILBIDEAK

3. IKERKETA ETA EKINTZARAKO IBILBIDEAK

Jarraian, adinekoen gizarte-bazterketaren ezagutzan, prebentzioan eta lanketan aurrera egiteko proposamen-multzo bat jorratu nahi duten ibilbide posibleak deskribatzen dira.

3.1. IKERKETA ETA EZAGUTZAREN SORKUNTZA SUSTATZEKO PROPOSAMENAK

Zahartzaroko osasuna, ongizatea eta gizarteratzea aztertzeke, hainbat ikuspegi eta ikuspegi hartu behar dira kontuan, bizi-zikloaren ikuspegia integratzeko. Ikuspegi horretan, pertsonen ibilbide biografikoa eta haien testuinguru historikoa eta soziala hartzen dira kontuan. Adinekoen gizarte-bazterketari buruzko etorkizuneko ikerketek ikuspegi integratzaile hori hartu beharko lukete kontuan, genero-ikuspegia kontuan hartuta.

Hona hemen zenbait proposamen:

» **Jarduera-ildoak**

- **Luzetarako ikerketa sustatzea:** azterlan gehien datuak zeharkakoak direnez, adinekoen gizarte-bazterketaren alderdi asko oraindik ez daude argi. Adinekoen gizarte-bazterketari buruzko etorkizuneko ikerketek barne hartu behar dute bizi-ibilbidearen ikuspegia.
- **Bazterketa-dinamiken azterketa sustatzea:** gizarte-bazterketa kontzeptu dinamikoa da, eta pertsonak gizarte-bazterketako egoeretan sar daitezke. Arlo horretan, etorkizunean ikertzeko bide asko daude, hala nola desberdintasun-eredu desberdinak probatzea (adibidez, abantaila metagarriaren desabantaila), baina baita adineko helduen gizarte-bazterketako arriskua aldatzen duten bizitzako gertaeretan arreta jartzea ere.
- **Ikerketa kualitatiboa sustatzea:** Bereziki, inkesten ikerketatik kanpo geratzen direnengana iristeko, azterlan kualitatiboek estigmatizatutako taldeei hitza eman diezaiekete

- **Ikerketa sustatzea biografien ikuspegitik:** testuinguru kultural, ekonomiko, sozial, historiko eta psikologikoen eragina dute biografiak eraikitze moduan. Alde horretatik, bizitza-historiak aldaketa sozialen mende daude. Horregatik, etorkizuneko ikerketek kontuan hartu beharko lukete luzetarako ikerketa biografiko kualitatibo bat egitea.
- **Arreta-politiken eta -ereduen eraginak eta aldaketak aztertzea:** luzetarako azterlanak egin behar dira, bizitzan zeharreko bazterketaren fenomenoak hobeto ezagutzeko aukera emateaz gain, politiketan, arreta-ereduetan, baliabideen antolaketan edo krisi ekonomiko edo sanitarioetan izandako aldaketen ondorioak erakusteko.

Horrek, gainera, politikak etengabe ebaluatzea erraztuko luke, eta pertsonen eta komunitateen premietara eta baliabideetara egokitutako plangintza ahalbidetuko luke.

Pertsona ahulekin eta bazterketa-egoeran daudenekin batera ikertzeko metodoak sustatzea: zahartzaroan bazterketa-modu desberdinak pairatzen dituzten pertsonen ezagutzan sakontzeko, aurre egin behar dieten erronkak ezagutzen laguntzeko eta estereotipo negatiboak arintzeko, ekar ditzaketen trebetasunak eta ezagutza azpimarratuz.

3.2. ZAHARTZEN ARI DIREN PERTSONENTZAKO EKINTZA-PROPOSAMENAK

3.2.1. Gaitasun pertsonalen garapena sustatzea

Gaitasun pertsonalek bizi-ibilbide inklusiboa garatzeko duten garrantziaren hainbat ebidentzia daude. Ildo horretan, zahartze-prozesuan horiek eskuratzeko eta finkatzeko ekintzak proposatzen dira, genero-ikuspegia integratuz.

» **Jarduera-ildoak**

- Adinari lotutako bizi-aldaketei eta -krisiei eraginkortasunez aurre egiteko **gaitasunak ikasteko eta garatzeko jarduerak diseinatzea eta garatzea**, hala nola baliabide pertsonalak, sozialak edo ekonomikoak galtzea, langabezia, erretiroa, alarguntasuna, bizileku-aldaketa, etab.

- Gizarte-loturak ezartzea eta mantentzea ekarriko duten tokiko ekintzak/proiektuak garatzea eta proposatzea, ahal dela belaunaldi desberdinen artean.
- Zahartze aktiboaren paradigmatari lotutako ekintzen garapena sustatzea, norberaren zaintza eta baliabide pertsonalen praktika eta eskurapena errazteko, bai eta adin guztientzako inguruneena ere.

3.2.2. Ingurune eta komunitate seguru eta irisgarriak sustatzea

Ingurune objektiboak adinekoen gizarte-bazterketan duen eragin esanguratsua dela eta, garrantzitsua da politikek eta ekimenek espazioak gizarte-bazterketaren aurkako borrokan duen zeregin hori aitortzea. Oso garrantzitsua da zerbitzuak tokian-tokian eta ingurune hurbilean eman daitezen indartzea. Are garrantzitsuagoa da hori; izan ere, pertsonak dauden tokian zahartzeko joera dute, eta herrian dituzten baliabideen eta zerbitzuen mende daude, ekintza-eremu txikia dutelako. Helburua da egiturak doitzea eta zerbitzuak irisgarriak izatea, hainbat behar eta gaitasun dituzten adinekoak sartzeko.

Azkenik, beharrezkoa da adineko pertsonak inplikatzeko, hiriak adinari lotutako beharretara egokitu daitezen. Bestela esanda, beharrezkoa da "hiri-politikaren alorretan adin-talde guztien beharrak asetzen direla bermatzea".

» **Jarduera-ildoak**

- Auzoen eta eremu deprimitueneren arteko **desberdintasunak arintzeko esku hartzea**, baliabideak deszentralizatuz eta haiek hobetzeko inbertituz
- **Etxebizitza-politikak garatzea**, etxebizitza-parkearen mantentze-lanak, irisgarritasuna eta birmoldaketa helburu izanik, eta berrikuntzako eta finantza-laguntzako eskema egokiak integratzea, batez ere erosteko ahalmen txikiagoa duten adineko egoiliarren kasuan.
- **Garraio-politikak berriz ebaluatzea**, muga kognitiboak eta/edo funtzionalak dituzten pertsonentzat egokiak diren mugikortasun-estrategia berriak garatuz. Horrez gain, ohiko bideak eta ibilbideak aztertuko dira, pertsonen mugikortasuna eta oinarritzko baliabideetarako sarbidea errazteko.

- Espazio publikoek (adibidez, merkataritza eta txikizkako guneak) eta berdeguneek eskaintzen dituzten aukerak maximizatzea, hurbileko ingurune batean denbora libre sozializatzeko eta gozatzeko leku gisa. Horrez gain, ekipamendu egokiak (komunak, bankuak, iturriak, etab.) mantentzea eta sartzea sustatu behar da.
- Adinaren ikuspegia, adinekoen beharrak eta hiri-inguruneari buruzko planen diseinuan parte-hartze aktiboa izatea, baina baita klima-aldaketari, hondakinen kudeaketari, herritarren segurtasunari eta abarri buruzkoa ere.
- Auzoetan eta landa-inguruneetan hurbiltasuneko baliabideen iraunkortasuna optimizatzea eta erraztea, bizitza osoan zehar etxean irautea sustatzeko. Halaber, landa-inguruneetan eta biztanleria-dentsitate txikiko espazioetan bizi diren pertsonentzako zerbitzu eta baliabide mugikorak edo etxez etxeko ibiltariak asmatzeko berrikuntza egitea.
- Ingurune seguruak eta irisgarriak bultzatzea, hiri eta herrietan puntu beltzak detektatzeko herritarren partaidetza-programen laguntzarekin.

3.2.3. Gizarte-ingurune inklusiboak sustatzea

Gizarte-baliabideak dira esparru komunitarioan behar bezala zahartzeko alderdi garrantzitsuenetako bat. Ikuspegi horretatik, dagoeneko erabilgarri dauden gizarterukeen sareak identifikatu eta indartu behar dira, edo gizarteratzea bultzatuko duten ekimen berriak sortzen lagundu behar da. Nolanahi ere, adinekoak sartu behar dira, baita zaharrenak ere, adinarekin gizartean inklusiboak diren inguruneak sustatzera bideratutako estrategien diseinuan eta garapenean.

» Jarduera-ildoak

- Auzo-laguntzako sareak ikusaraztea, ezagutzea eta indartzea, elkarren arteko laguntza, laguntza instrumentala eta emozionala ematen laguntzeko eta nahi ez den bakardadeari lotutako ondorio negatiboak saihesteko.
- Dauden sareak eta auzo-erakundeak aprobetxatzea komunitatean oinarritutako esku-hartzeak garatzeko.

- **Adinekoak erabakiak hartzen sartzea** komunitatean zentratutako ikuspegiak sustatuz, ahalduntze- eta partaidetza-prozesuak erraztuz.
- **Esku-hartze komunitarioko ekimen parte-hartzaileak sustatzea**, adinekoak tokiko eremuan eta auzokoetan sartzen laguntzeko, belaunaldi guztietako pertsonek komunitate-mailako proiektuetan parte hartuz.
- **Adin aurreratueneko pertsonen artean**, hauskortasun- eta bakardade-egoeretan eta erosteko ahalmen txikiagoa dutenetan teknologiak erabiltzea txertatzea eta erraztea, komunikatzeko eta gizarte-harremanak mantentzeko tresna gisa.
- **Edadismoa eta adinagatiko diskriminazioa desagerrarazteko estrategiak diseinatzea eta garatzea**, adin aurreratueneko eta laguntza-premia gehien duten pertsonei dagokienez.
- **Herritarrek parte hartzeko bideak eta moduak sortzea**, adinekoak beren eskubideen defentsari lotutako mugimendu parte-hartzaileetan eta berdinen taldeetan sar daitezen.
- **Isolatutako eta/edo gizartean baztertutako pertsonen defendatzaile-rola bete dezaketen taldeak edo pertsonak sortzen laguntzea**, haien ahotsak entzun daitezkeen errazteko eta ziurtatzeko.

3.3. ZAHARTZEN ARI DIREN ETA BAZTERKETA-EGOERAN DAUDEN PERTSONENTZAKO EKINTZA-PROPOSAMENAK

3.3.1. Arreta-eredua berriz diseinatzea

Gure azterlanaren aurkikuntzek agerian uzten dituzte gizarte-bazterketako egoeran dauden eta zahartzen ari diren pertsonei arreta emateko egungo ereduaren mugak. Ildo horretan, arreta malgua, indibidualizatua eta diziiplina anitzekoa emango duten ereduak sustatu behar dira, kasu bakoitzak dakartzan beharren arabera jardunez. Horrek esan nahi du baliabide komunitario guztiak sarbide-premia handienak dituzten taldeen aukeretara egokitzeko lana egin behar dela, pertsona horiek baliabideetara egokitu behar direla espero izan gabe.

» **Jarduera-ildoak**

- Zerbitzu espezifikoetan oinarritutako eta bazterketaren ondoriozko beharretan oinarrituta jarduten duten **egungo arreta-eredutik laguntza integral eta koordinatuen ikuspegirantz igarotzea**, bizitza osoan zehar baliabide publikoak, komunitarioak eta pertsonalak (sozialak, sanitarioak, etab.) identifikatu, optimizatu eta indartzeko, pertsonak gizarteratzeari begira.
- **"Housing First" esparruan bizitegi-ikuspegietarantz aurrera egitea**, pertsonen beren baliabide pertsonalak identifikatzeko aukerak emateko eta ahalik eta zahartze-prozesu normalizatuena lortzeko bizitza-proiektu bat eraikitzeko.
- **Bazterketaren eremuan pertsonak ardatz dituzten arreta-ikuspegietarantz aurrera egitea**, pertsonak beren biografietatik abiatuta "berreraikitzen" laguntzeko eta lehentasunetan eta gaitasunetan oinarritutako bizi-proiektuak garatzen laguntzeko.
- Baztertuta dauden adinekoei laguntzeko prozesuetan **bizi-historiak eta antzeko tresnak txertatzea**, gaitasunak eta lehentasunak ezagutu eta aitortzeko.
- **"Kasuaren kudeaketatik" lan egiten duten figura profesionalak sartzea**, pertsona bakoitzaren egoera zehatz eta indibidualizatuei helduko dietenak, haien beharrei modu pertsonalizatuan erantzuteko.

3.3.2. Praktika eta ingurune inklusiboak sustatzeko prebentzioa eta esku-hartzea

Pertsona kalteberak gizarteratzeak hainbat ekintza dakartza berekin, haien desabantailak konpentsatzeko eta sarritan kaltetuak izaten diren estigma ezabatzen laguntzen duten inguruneak sustatzeko.

» **Jarduera-ildoak**

- **Ekonomia-, osasun-, hezkuntza- eta lan-arloko ekintzen garapena sustatzea**, bizitzan zehar garapen pertsonalerako aukeretan dauden desberdintasunak konpentsatzeko, bereziki haurtzaroan eta nerabezaroan, arreta berezia jarriz genero-desberdintasunei, hizkuntzari, etniari eta abarri dagokienez.

- Proaktibitatea, gizarte-bazterketako arrisku-egoeren hasierako detekzioa eta sareko lanaren bidez komunitatearen baliabideen koordinazioa eta sustapena ezaugarri dituzten esku-hartze sozialeko profesionalak **identifikatzea, sustatzea eta praktikei buruzko prestakuntza ematea**.
- Herritar guztiei zuzendutako estrategiak eta bazterketaren ikuspegitik arrisku handiko taldeei zuzendutako programak konbinatzen dituzten **esku-hartze planak garatzea**.
- Zaurgarritasuna eta gizarte-bazterketa (gaixotasun mentala, alkoholismoa, langabezia, etab.) sustatzen duten **arrisku-egoerak eta bizi-uneak identifikatzea**, egoera horien prebentziotik eta detekzio goiztiarretik esku hartzeko.
- Laguntza emozionala eta instrumentala emateari, gatazkak konpontzeari eta bizi-krisiei aurre egiteari lotutako pertsonen arteko harremanak ezartzearekin eta mantentzearekin lotutako **gaitasun pertsonalak garatzeko gaitasuna ematea**.

**ADIN
BERRI**
ESTRATEGIA PARA
EL ENVEJECIMIENTO
SALUDABLE

**Gipuzkoako
Foru Aldundia**
Diputación Foral
de Gipuzkoa

Hurkoa

matia
instituto